

Marcaltő

TELEPÜLÉSTERV 2025-2026

Örökségvédelmi hatástanulmány

Pro Arch. Építész Stúdió

MEGBÍZÓ:

MARCALTŐ ÖNKORMÁNYZATA

TERVEZŐ:

PRO ARCH.ÉPÍTÉSZ STÚDIÓ
1085 Budapest, József krt.36.

FELELŐS TERVEZŐ:

R. Takács Eszter
okl. építészmérnök, vezető városépítész
É1, TT/1 01-2883

FŐÉPÍTÉSZ:

Mezei László
okl. építészmérnök

**TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS,
TELEPÜLÉSRENDEZÉS**

R. Takács Eszter
okl. építészmérnök, É1-TT-2883 mester oktató

MŰEMLÉKVÉDELMI SZAKÉRTŐ:

Tartalom jegyzék

Bevezetés

1. Örökségvédelmi vizsgálat

- 1.1. A település történeti leírása, település és táj történeti alakulása
- 1.2. A település régészeti öröksége
- 1.3. A védett műemléki értékek
 - 1.3.1. Világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek
 - 1.3.2. Országos építészeti örökség elemei
 - 1.3.3. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek
- 1.4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára
 - 1.4.1. Településszerkezet
 - 1.4.2. Telekstruktúra és az utcavonal-vezetés, utcakép
 - 1.4.3. Helyi egyedi védelem
- 1.5. Táji, Természeti értékek
 - 1.5.1. Európai, országos természeti védettség
 - 1.5.2. Helyi természeti védettség

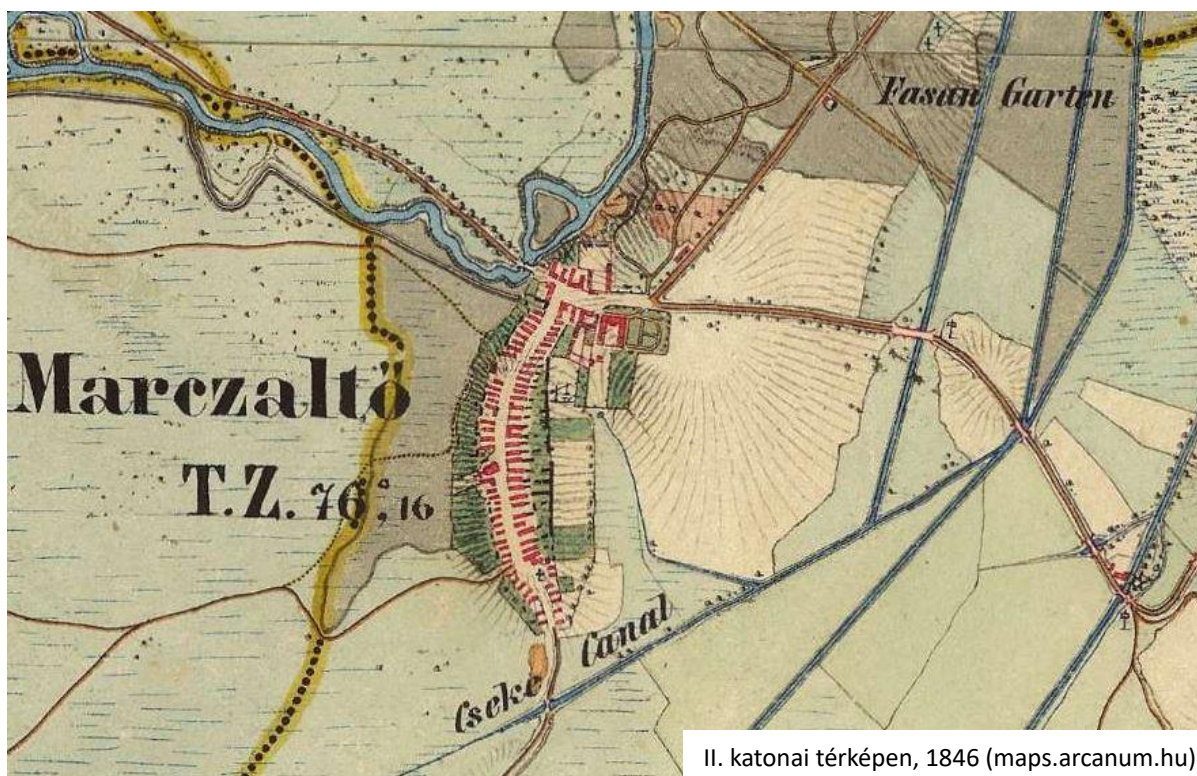
2. A rendezés során tervezett változások hatáselemzése

- 2.1. A települési értékleltár elemeit érintő rövid és középtávon tervezett változások
- 2.2. A változások hatásai
 - 2.2.1. A régészeti örökségre
 - 2.2.2. A települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre
 - 2.2.3. A történeti településre, település- és tájszerkezetre
 - 2.2.4. Helyi védett épített értékekre
 - 2.2.5. Táji értékekre

Bevezetés

„A vizsgált település földrajzilag és közigazgatási szempontból egyaránt meghatározó helyen, a Rába, Marcal és Tapolca folyók összefolyásánál, valamint Győr, Sopron, Vas és Veszprém vármegyék határvonalainak találkozásánál jött létre. Kialakulásának kulcsa a mocsaras térség legkönnyebben járható átkelőhelyének biztosítása volt, melynek köszönhetően **a regionális jelentőségét megalapozó rév, vám és vásár funkciók már a XIV. –XV. században jelentős helyé tették.**” részlet

Dr. Tankó Károly Marcaltőre készült Örökségvédelmi Hatástanulmány régészeti szakági munkarészből

II. katonai térképen, 1846 (maps.arcanum.hu)

Marcaltő Veszprém és Győr-Moson-Sopron Vármegyék határán található, Veszprém vármegyében. A település két részből áll: a központi belterület, ahol **522-en laknak** és az egykor önálló, ma már Marcaltő közigazgatásához tartozó **Ihász belterülete, ahol 233-an élnek** (KSH, 2023).

A településen átmenő 8408-as számú mellékút biztosítja az elsődleges közlekedési összeköttetést a 83-as főút felé, ami 10 percre van a településtől és északi irányba az M1-es autópályán keresztül Győr városába, míg déli irányba a 8-as számú főútba torkollva Pápán, Veszprémen és Székesfehérváron keresztül az M7-es autópályához jelen összeköttetést. Marcaltőn áthalad a 14-es vasútvonal is.

Az ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY a Településtervező alátámasztó anyagának része, mely a megalapozó vizsgálat és fejlesztési terv alapján került összeállításra. Az előzményekben a fejlesztési területek meghatározásra kerültek. A jelen munka összegzi a település közigazgatásának épített és természeti értékeit, s a fejlesztések azokra gyakorolt hatásait elemzi.

1. Örökségvédelmi vizsgálat

1.1. A település történeti leírása, település és táj történeti alakulása

Marcaltő címere

A település neve beszédes, a folyószabályozások előtt itt, Marcaltőnél folyt a Marcal folyó a Rábába. A címer a település történelmi és a földrajzi identitását fejezi ki. Látható rajta a település két fő folyójának jelképe, a hajdani négy vármegye, melyek határán állt a település. A címer közepén van a falu XX. eleji legnagyobb földbirtokosának, az Eszterházyaknak címer állata, a koronás griff.

A település régészeti lelőhelyei, történeti emlékei mutatják, hogy a térségben már az ókorban, római korban is éltek. Az árpád-kori régészeti leletek több helyen utalnak településre, temetkezési helyre.

A régi időkben a térségben megélhetést adott a halászat, vadászat, a dús legelők, de csak a magasabban lévő dombokon lehetett megmaradni, ha a folyók megáradtak. A történelmi korokból megmaradt leletek általában vándorló népekre utalnak, akik a vízfolyások mentén haladtak. Első települések a templom környékén és a kunhalmon feltételezhetők.

„A község közigazgatási területén Marcaltőn kívül más középkori falvak is voltak. **Farkasd falu** valószínűleg az azonos nevű majorság közelében volt. Első említése 1373-ból ismert és a kezdettől fogva egytelkes nemesi település lehetett. 1660-ban valószínűleg török dúlás következtében pusztulhatott el.....

A középkori **Ihász falu** ugyancsak a Marcaltő közigazgatási határain belül volt. Első okleveles említése 1332-ből ismert. Az "ihász" településnév a juhász foglalkozásnév régies változatából eredeztethető, amely egyben egy régi magyar családnév is. 1488-ban Farkasdhhoz hasonlóan Görzsönyi Sebestyén jobbágysai éltek itt, akik 4 Forinttal adóztak. 1531-től a Hathalmi család birtoka volt, amelynek 16 összeírt portájából ekkor már 12 lakatlan volt. 1544-ben lakatlan pusztá volt. A török háborúk alatt többször is elnéptelenedett. 1701-től Marcaltő részeként folyamatosan lakott település.,,

Dr. Tankó Károly Marcaltőre készült Örökségvédelmi Hatástanulmány régészeti szakági munkaréséből

A vízzel jól ellátott terület kedvező viszonyai, felszíni formái és termékeny talaja ideális volt a letelepedésre. A török időkben elnéptelenedő falu, hamar magára talált.

Gutkeled nemzetség címere

A falu a Sváb Hercegségből származó Gutkeled nemzetség Marcaltői és Amadé ágának birtoka évszázadokon keresztül. A falu korai történetéről megismert adatok szinte kivétel nélkül a két család között évszázadokon át zajló pereskedéseinek irataiból ismertek. A középkortól a mezőgazdasági termelés és állattenyésztés volt jelentős a területen. A mezőgazdasági település virágzott, már 1402-ben hetivásár tartására kapott jogot. A révvel, vámmal rendelkező település négy vármegye határán állott (Győr, Sopron, Vas, Veszprém).

A XVIII. századi áttekintő térképen jól kirajzolódnak a magasabban (világos) és a vizes, mélyebben (kékes) fekvő területek, a síkvidék öntéstalaja elterül a tájban. A térségben nem ábrázoltak erdőket. A falutól délre folyó Marcal és Rábán átvezető a vérátkelő is megfigyelhető.

Marcaltő határa az 1782-1785 között készült Első Katonai Felmérésen (forrás: IVO – RMI, Tankó ÖHR.)

I. katonai térképen, 1783 (maps.arcanum.hu)

Középkori templomáról nem sokat lehet tudni, de a Marcaltői földbirtokos család 1380-as birtokosztásában már megemlékeztek róla. Egykori kastélyukat 1551-ben említi okirat, de mára semmi nem maradt belőle.

Az első katonai felmérésen még látszik a Pápa irányába néző régi kastély a falu északkeleti végében, valamint az 1776-ban felszentelt katolikus templom, s a régi malomház a Fő utcán.

A XVIII. században az akkori tulajdonos, Gróf Amadé Antal német családokat telepített le faluban.

1790-ben kezdték meg a második kastély építését. Az új kastély egy U alakú emeletes épület volt, 34 szobával, az uradalomhoz gazdasági épületek, állat istállók, malmok is tartoztak. A kastély körül angolkertet alakítottak ki halastóval, erdőt telepítettek és üvegházat létesítettek.

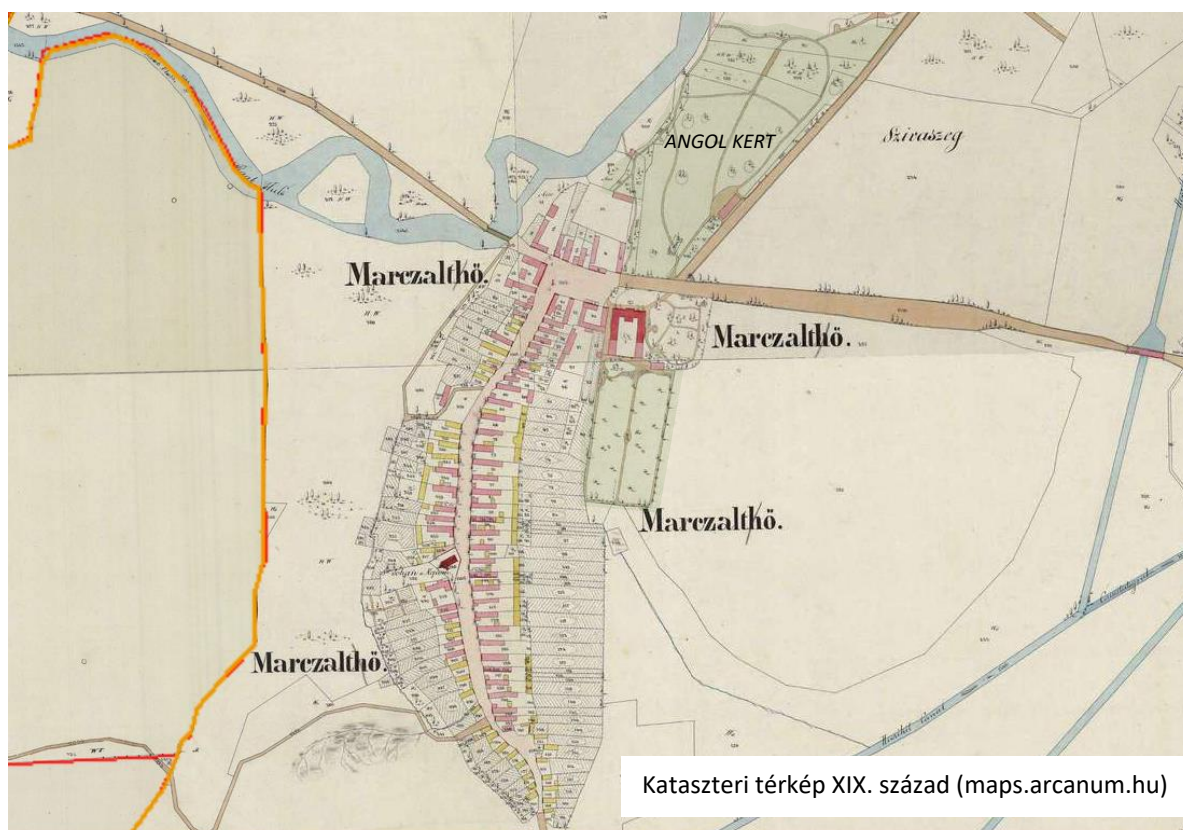

Várkonyi gróf Amadé Antal marcaltői kastélya

(Facebook, Marcaltői Helytörténeti Egyesület)

.....ió, 1085 Budapest, József krt.36.

Később, 1824 március 19-től 1835. január 1-jei haláláig Amadé Antal volt Zala vármegye főispánja.

Kataszteri térkép XIX. század (maps.arcanum.hu)

A kataszteri térképen jól látható a német letelepülők új faluja, a kerti keresztcsűrökkel és az utcai hosszú házakkal. A környéken szokásos „fésűs-fogas beépítésnél az utcavonalon álló házak között épült csak kerítés. Beépítések sorából „kilóg a középkori alapokra épült templom, s régi malomház. A falu végén csak kis melléképületek álltak.

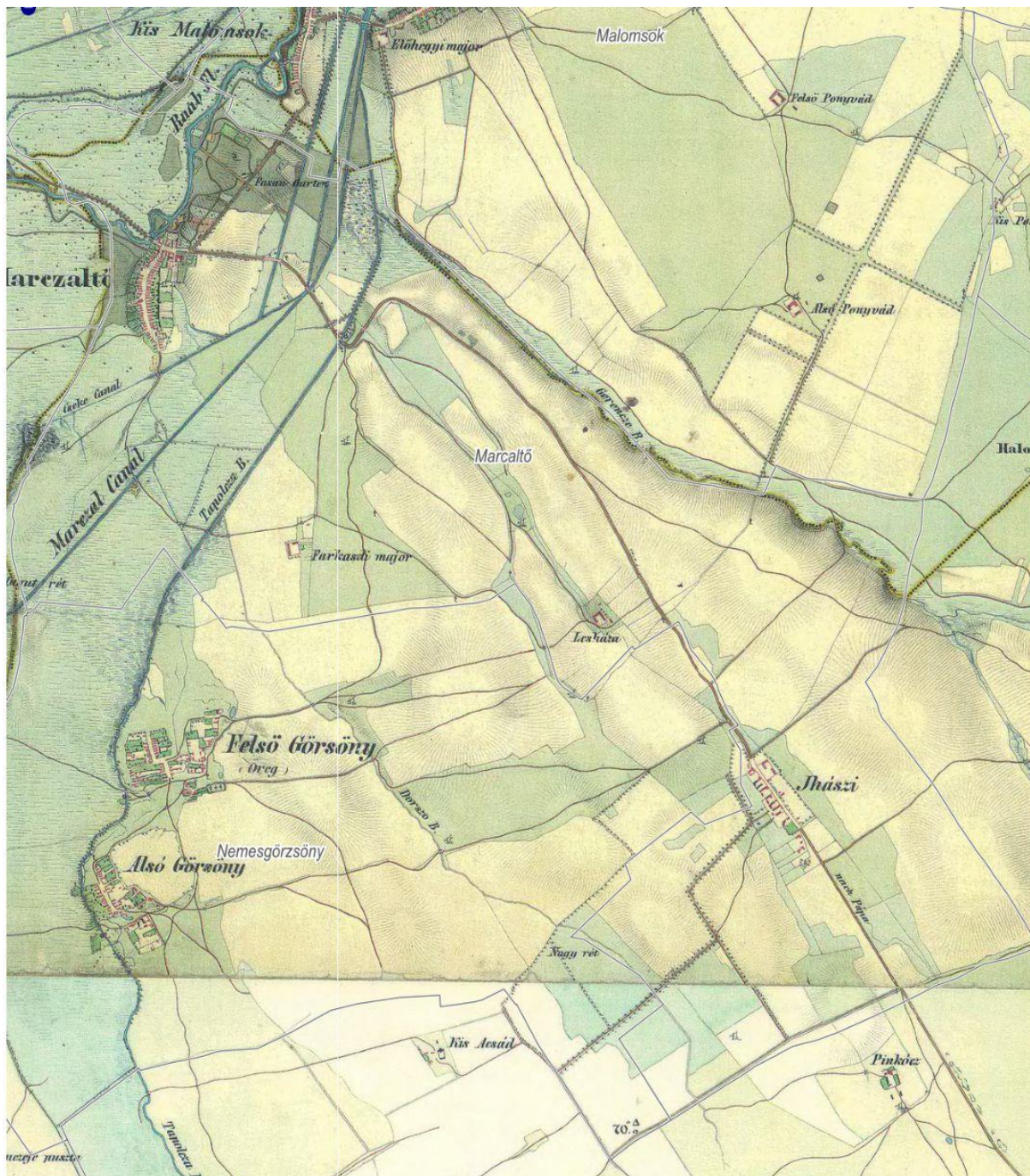
Az „új” kastélytól délre egy francia kert, északra egy nagy kiterjedésű, tájképi angol kert figyelhető meg. Jól kirajzolódik a régi faluszerkezettől északra kialakul négyszögletes vásártér. Látszik a Rába átkelő és az utakat fák kísérik.

III. katonai térképen, 1880

A Rába melletti töltések és az „új” kastély is látható a térképen.

Az uradalom kiépítésével együtt a folyók szabályozását is elindították. Megkezdték a folyókat új ásott medrekbe terelni, a korábbi mocsaras területeket lecsapolni. Ennek eredményeként csatornákkal szelték át a vidéket ('Cseke Canal'), lehetőséget teremtve új szántók művelésére, valamint a falu bővülésére.

Marcaltő határa az 1806-1869 között készült Második Katonai Felmérésen
(forrás: IVO – RMI, Dr. Tank ÖHR)

A XIX. század elején készült katonai térkép a térdégben nagy területen szántó és legelő használatot mutat. A folyók mellett ligeterdők, malmok jelentek meg. A folyók mente és az utak mellett fasorok, erdőssávok láthatók.

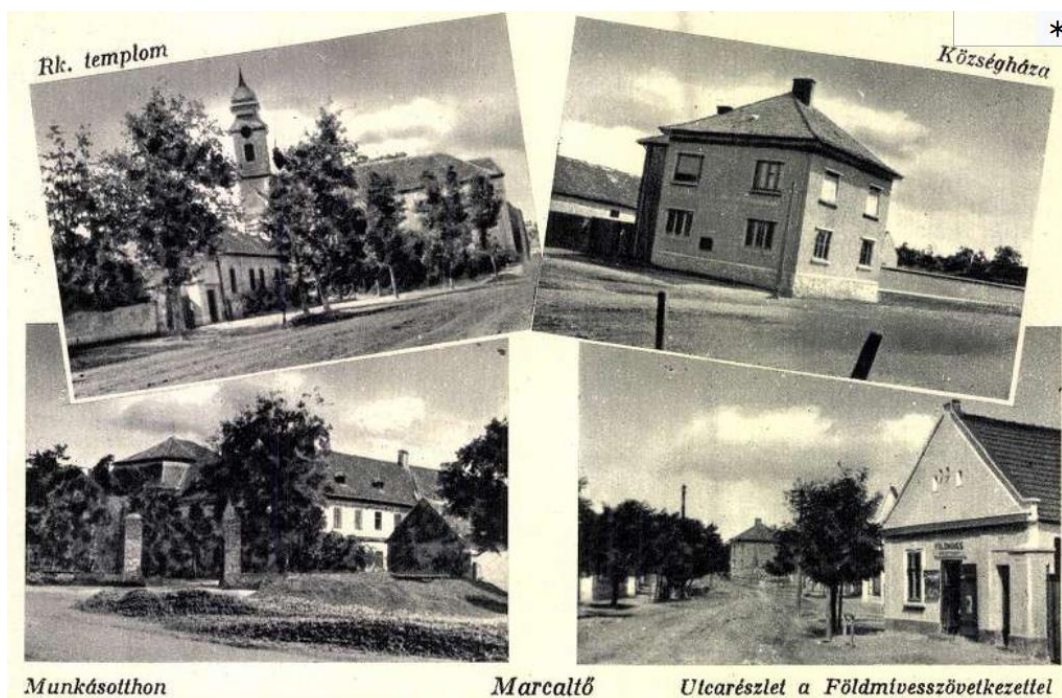
Az 1848-as szabadságharc idején 1849. június 27-én Ihaszon volt Veszprém vármegye legnagyobb csatája. Itt csaptak össze a magyar (Kmetty ezredes vezette) és a császári hadak, ahol a jelentős magyar túlerő ellenére a császári sereg visszavonulásra kényszerítette a magyar csapatokat Pápa felé.

Ennek a csatának őrzi emlékét az Ihaszi emlékpark, amit a 2010-es években megújították és 2019-ben a 170. évfordulóra új térkőburkolatot is kapott az emlékoszlop előtti rész.

A település Marcaltői és Amadé családok után az Eszterházyak birtokába került 1902 és 1945 között. A XX. század elején éltek a legtöbben a faluban, a háborúra készülő országban a mezőgazdasági termények értékesítése nagy konjunktúrát hozott. Volt a településnek külön iskolája, hangyaszövetkezet, posta épült a faluban.

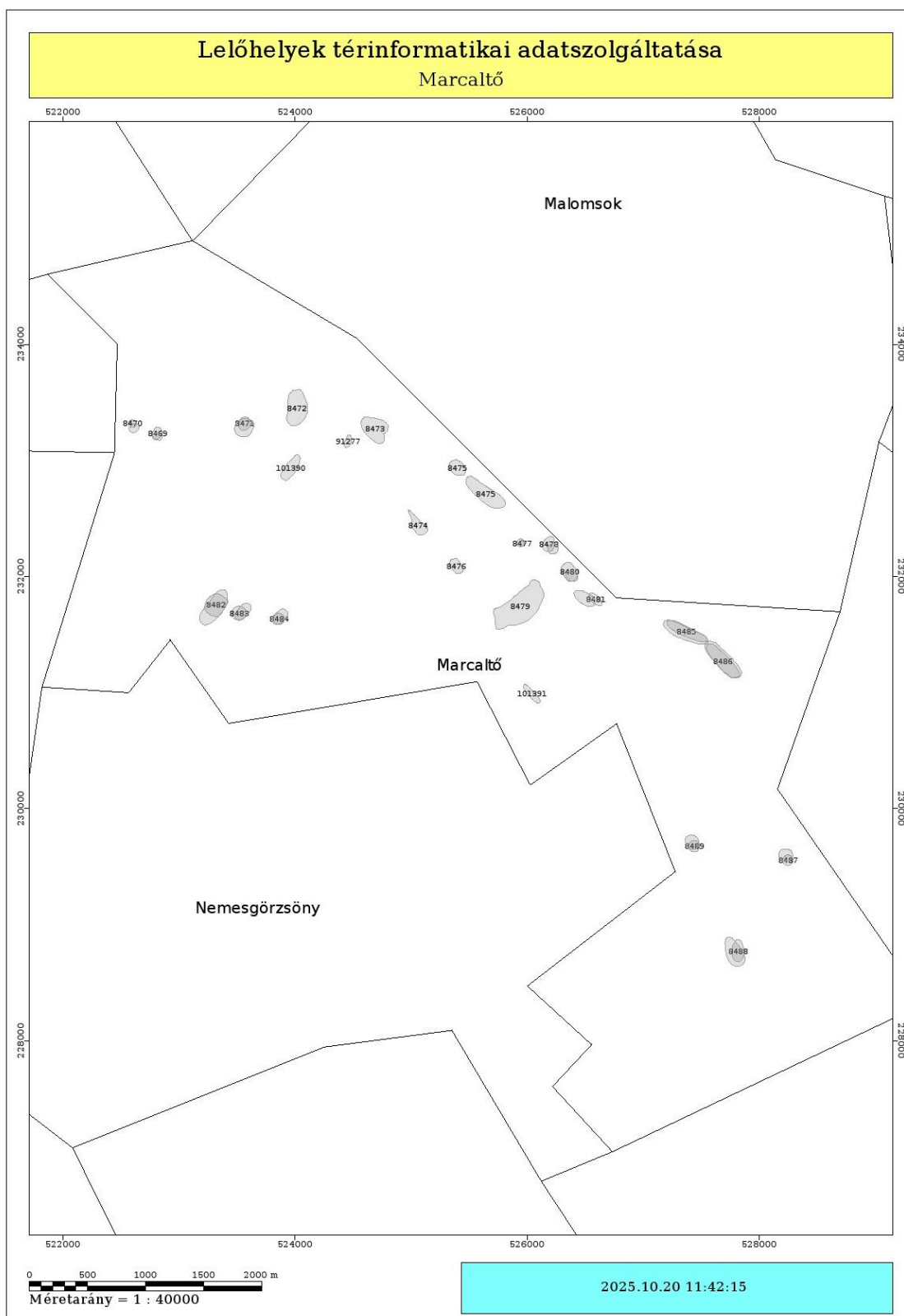
Az itt élőket sem kímélte a XX. század, a világháborúk, lakosságcserek megváltoztatták a családok életét. Marcaltőn emléket állítottak az első és a második világháborúban elesettek emlékére.

A falu a szocialista időkben is a környezetéhez képest kiemelt helyzetben volt. Nagyközségi rangban lévő településen működött a közös tanács, mezőgazdasági szövetkezet, új iskola és művelődési ház épült. A kastélyt lassan elhordták.....

1.2. A település régészeti öröksége

A régészeti lelőhelyek

Kivonat, Dr. Tankó Károly Marcaltőre készült Örökségvédelmi Hatástanulmány régészeti szakági munkarészből

SZÁM	AZONO-SÍTÓ	NÉV	HRSZ	KOORDINÁTÁK		AZONOSÍTÁS ALAPJA
1	8469	Belterület	117, 116, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 162	233209	522804	nyilvántartás
2	8470	Barátok kolostora	017/13, 017/18, 017/19, 017/20, 017/31	233278	522614	nyilvántartás
3	8471	Héder alja	311, 317, 388/18, 312, 313, 314, 315, 316, 318, 319, 388/13, 388/14, 388/15, 388/16	233281	523563	nyilvántartás
4	8472	Gombóc	036/2, 067/2, 057/13, 057/14, 057/15, 044/2, 044/3, 044/6, 044/7, 036/1, 057/12	233446	524026	nyilvántartás
5	8473	Gerencei-dűlő - Homokbánya	0205/3, 0205/5, 0206/5, 0206/2, 0186/2, 0206/1, 0203, 0195/2	233249	524677	nyilvántartás
6	8474	Bandzsar-tag	0186/10, 0186/9	232409	525087	nyilvántartás
7	8475	Gerencei-dűlő I.	0210/16, 0212, 0210/15, 0210/14	232712	525642	nyilvántartás
8	8476	Gyénka-tag	0186/11, 0186/12	232088	525388	nyilvántartás
9	8477	Gerence-halom (Török-halom)	0210/13, 0210/14	232289	525946	nyilvántartás
10	8478	Gerencei-dűlő II.	0210/11, 0210/12, 0210/10	232238	526226	nyilvántartás
11	8479	Darázs-tag	0186/16, 0186/17, 0186/18	231926	526069	nyilvántartás
12	8480	Gerencei-dűlő III.	0210/7, 0210/8, 0210/9	232002	526387	nyilvántartás
13	8481	Gerencei-dűlő IV.	0210/7	231810	526500	nyilvántartás
14	8482	Farkasd-puszta I.	077/10, 077/11, 077/9	231728	523305	nyilvántartás
15	8483	Farkasd-puszta II.	0139/10, 0139/12, 0139/14, 0139/15, 0139/16, 0139/8, 0139/9	231697	523553	nyilvántartás
16	8484	Farkasd	0138, 0137/10, 0139/5, 0139/6	231650	523874	nyilvántartás
17	8485	Zsigmondháza I.	0231, 0232, 0234/4, 0234/11	231512	527364	nyilvántartás
18	8486	Zsigmondháza II.	0234/4, 0234/11, 0234/7, 0234/8, 0234/9	231279	527690	nyilvántartás
19	8487	Ihász-puszta	0260, 0272, 0267/3	229597	528231	nyilvántartás
20	8488	Ihász, Juhász	0331, 0346/2, 0346/3, 0346/1, 528, 529/27, 0302/7	228756	527787	nyilvántartás
21	8489	Ihász	0260, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 501, 502, 504, 505, 513, 0258, 503/3	229709	527425	nyilvántartás
22	91277	Grófrét	0203, 0202	233161	524457	nyilvántartás
23	10139 0	Marcalt és Tapolca között	059/6, 059/7, 063, 064/3	0	0	nyilvántartás
24	10139 1	Országúti-dűlő	0188/4, 0188/5, 0188/7, 0188/8, 0188/9	0	0	nyilvántartás

7. táblázat: Nyilvántartott régészeti lelőhelyek

Kivonat, Dr. Tankó Károly Marcaltőre készült Örökségvédelmi Hatástanulmány régészeti szakági munkaréséből

Marcaltőn 24 nyilvántartott régészeti lelőhely van, de nincs köztük kiemelt régészeti védettségű lelőhely. Sajnálatos módon az Örökségvédelmi hatástanulmányban sem tudta a régész kolléga részletezni, hogy az egyes régészeti lelőhelyen milyen történelmi korból kerültek elő leletek, mert ezeket az adatokat már a Hivatal titkosan kezeli. Az biztosan felismerhető, hogy a mai település központi részén, a templom körül már a kora középkorban letelepedtek őseink. S a kunhalom is arról tanúskodik, hogy itt mesterségesen hoztak létre élhető magaslatot. A 8470-es nyilvántartási számú lelőhely a régi udvarház területe, a 8477-es számú lelőhely gerence halom területe volt.

1.3. A védett műemléki értékek

Két országosan védett épület van a településen.

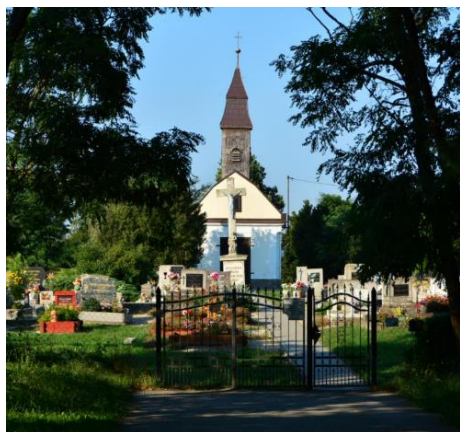
Megnevezés	Törzsszám	Cím	Hrsz
Római katolikus Nepomuki Szent János templom	5077	Marcaltő, Fő utca	117
Ihászi temető kápolna	8453	Ihász, temető	528

Római katolikus Nepomuki Szent János templom

A templom domb és környéke a régészeti leletek alapján már az Árpádkorban kiemelt hely volt. A mai épület alapjait 1771 után kezdték építeni, barokk stílusban. 1820-as években az épületet kibővítették, a Fő utca felé klasszicista bejárai résszel megnyitották a főhajót.

(saját fotó)

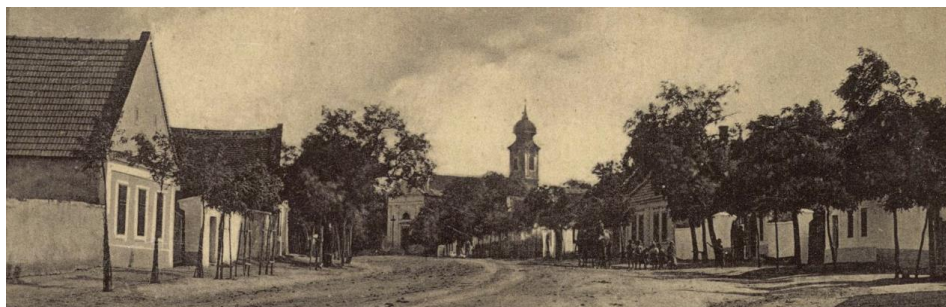

Ihászi temető kápolna:

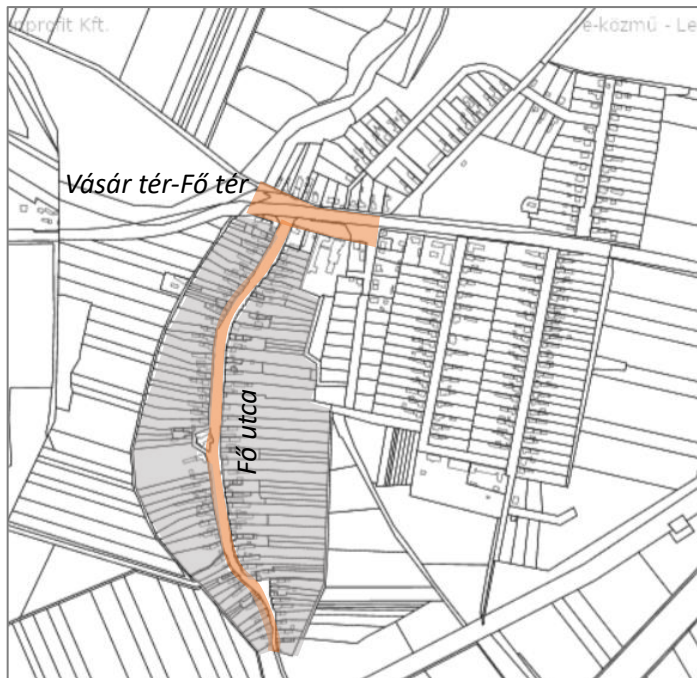
1802-ben megkezdett építkezés során Tallián Ádám sírja fölé kisméretű huszár tornyos kápolna épült. Az oromfalas épület tetőszerkezet hátul lekontyolt.

(forrás net)

1.4.1. Településszerkezet

A falu régi, feltehetően a XVIII. század elejétől kialakult településszerkezetében a Fő utca és a Fő tér meglévő térfalai (a régi vásártér) és nagyon sok hagyományos beépítési forma őrzi az egykori falu képét. Ezek **településszerkezeti védelme**, megtartása fontos lenne.

 értékes közterület

 200 éve kialakult telekstruktúra

A szabályozásban a településszerkezeti fontos területeken a helyi, egyedi jelleg megőrzése érdekében **közterület alakítási terv készítését javasoljuk.**

A Fő utca nyomvonala a vízjárta területekkel körül határolt magaslaton alakult, jellegzetes -kissé meghajló nyomvonala követte a magaslati hely gerincvonalát. A széles közterület régen, melyen az állatokat hajtották a házakhoz be, mint a zsák település fő utcája funkcionált. Hiszen az Egyházaskeszőre átkötő út még nem alakult ki. A fákkal szegélyezett burkolat nélküli köztér egységes képét nem ronsolták a légvezetékek, épületek mellett keskeny járdák látványa.

A másik fontos közterületi elem a régi vásár tér, itt a térfalak egyrésze maradt csak meg.

1.4.2. Telekstruktúra és az utcavonal-vezetés, utcakép

Marcaltő régi, hagyományos beépítési formája a **fésűs-fogas, szalagtelkes, falusias karakter**, melynek szép példái elsősorban a Fő utca mellett alakultak ki.

A XIX. századi térképen még láthatók a sárga színnel jelzett keresztcsűrők a Fő utcával párhuzamosan, melyek lehatárolták a házhoz tartozó udvart és a kerteségeket. Ezek mára már jellemzően lebontották.

Ellenben több helyen látható a német betelepülők hagyományait őrző **kétoldali beépítések**. – Ezek megtartására mindenképpen figyelni kell.

Fontos arculati eleme a Fő utcának a fésűs beépítési forma, mely jellemzően kanyarodó utca szakaszokon épült ki.

A falu fejlődése során a gazdagabb falusi porták már nem a megszokott, nyeregetetős fő épületek voltak, több épület a múlt század elején magasabb párkányvonallal, az utcával párhuzamos. Ezek közül is több védelemre érdemes ház van.

1.4.3. Helyi egyedi védelem

1.4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára:

magtár

Fő utca 16. fésűs-fogas beépítés

Fő utca 21.

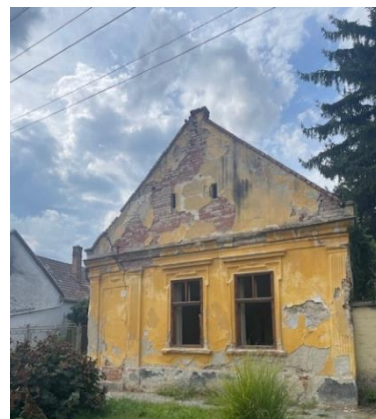
Fő utca 95 (1985, VÁTI tervtár)

Helyi védett épületek értékvédelmi vizsgálata

	adatok	jelenlegi állapot	leírás
1	Béke utca 3. 230 hrsz magtár magán		A kétszint magas, nyeregtetős raktár épület már a XIX. századi térképeken látható. A haránt főfalas épületet középen lehetett megközelíteni, de a bejáró kapuzatot befalazták. az épület felújításra szorul.
2	Fő utca 16. 14, 15 hrsz lakóház 1906 magán		Oromfalas, utcára merőleges tetőszerkezetű, nagyon rossz állagú, több lakásos lakóépület
3	Fő utca 21. 189 hrsz lakóház 1910 magán		Oromfalas, zárt tornácos, „gazdag” parasztház, nagyon rossz állagú.
4	Fő utca 23. 188 hrsz lakóház magán		A 20.század elején épült földszintes lakóépület. Az utcával párhuzamos, nyeregtetős homlokzatot díszítő tagozatok tagolják. A Homlokzat nem rég megújul.
5	Fő utca 27. 186 hrsz lakóház magán		Oromfalas, utcára merőleges nyeregtetős, zárt tornácos, földszintes lakóház. Valószínűleg a múlt század elején épült. Nem rég korszerűsítették.
6	Fő utca 28. 29, 30 hrsz lakóház magán		Oromfalas, utcára merőleges nyeregtetős, földszintes lakóházat nem rég korszerűsítették. A régi beépítési formát az épület tömege és a nyílászárók arányai megőrizték.
		H2 jelű helyi védelem	

	adatok	jelenlegi állapot	leírás
7	Fő utca 29. 181 hrsz lakóház magán előtte kereszt		Összetett tetővel épült földszintes lakóház. Valószínűleg a múlt század 30-as éveiben alakították ki. Jelenleg rossz állapotú, felújításra szorul. Homlokzatán kváderes vakolat díszítéssel. A régi melléképületrészek még állnak.
8	Fő utca 58. 62 hrsz. lakóház XX. század elején épült magán		. Az utcával párhuzamos, lekontyolt nyeregtetős homlokzaton érdemes lenne a díszítő tagozatokat autentikus módon vissza-állítani. A Homlokzat nem rég megújul. Szép példája a sváb hagyományos kétoldali beépítésnek.
9	Fő utca 65. 155 hrsz 1880 plébánia volt egyház.		Jó arányú, XIX. században épült földszintes, összetett, lekontyolt, magastetős épület. Nagyon rossz állapotú.
10	Fő utca 67. 154 hrsz 1879-ben épült iskola-volt, ma plébánia, egyházi községi ház önkormányzat		A XIX. század végén épült régi, kétszintes, magastetős iskolaépület homlokzatát az Önkormányzat szépen felújította. Zárt sorú, nyeregtetős épület.
11	Fő utca 80. 89 hrsz lakóház magán		Módos gazda háza, az utcai két épület hagyományos beépítésű, oromfalas házak. A keresztbe „forduló” négyablakos, megemelt utcai épületrészhez oldalhatárra épült, nyeregtetős épületrészek kapcsolódnak.
12	Fő utca 84. 91 hrsz lakóház magán		A földszintes ház egykor jobb időket láthatott, módos gazda építhette valamikor. A hosszan elnyúló, oldalhatáron álló, földszintes, nyeregtetős ház utcai traktusa egy négy ablakos, lekontyolt tetős keresztház. Az utcai rész rossz állapotú.
13	Fő utca 91. 144 hrsz lakóház magán		Nyeregtetős, földszintes épületegyüttes. A sarkon álló két házat teljesen körbevette a növényzet. Az épületek állaga leromlott, ajánlható, hogy Önkormányzati tulajdonba kerüljenek és kis üzlet, kerékpáros pihenőhely, vagy tájház legyen a házakból.
		H2 jelű helyi védelem	

A H2 jelű helyi védett épületeket rossz állaguk miatt, csak részlegesen érdemes védeni.

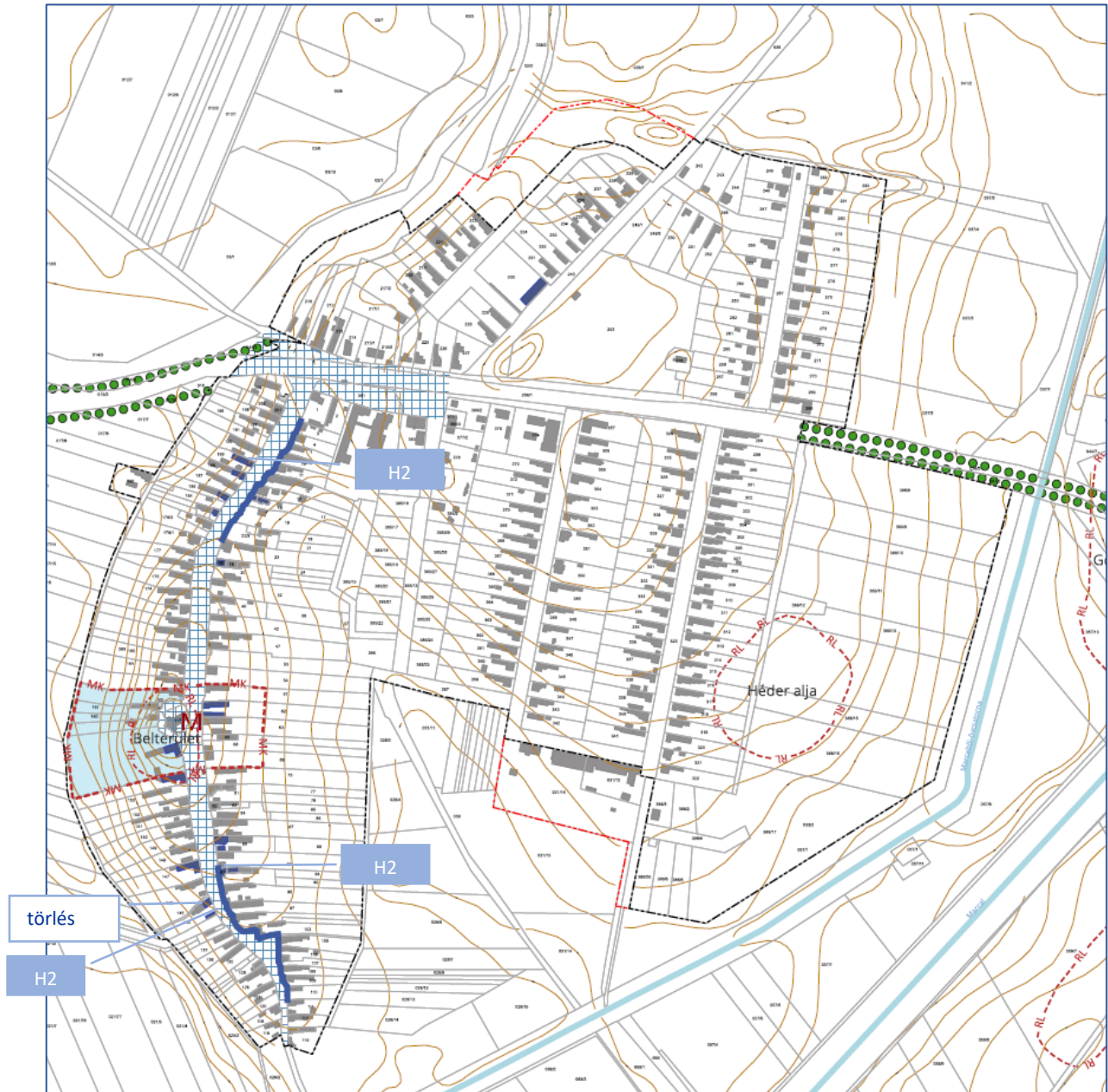

Síremlékek, Községi temető

Megnevezés	Helyszín	Tulajdonos	Évszám
Síremlék	Köztemető	Amadé Antal	+ 1835
Síremlék	Köztemető	Hadik András	+ 1840
Síremlék	Köztemető	Concha Anna	+ 1848
Síremlék	Köztemető	Kugler Ferenc	+ 1852
Síremlék	Köztemető	Lafer Barbera	+ 1854
Síremlék	Köztemető	Csihal Antalné	+ 1863
Síremlék	Köztemető	Vető Kati	+ 1864
Síremlék	Köztemető	(Kopott)	+ 1867
Síremlék	Köztemető	Amadé Dominika	+ 1875
Síremlék	Köztemető	Concha Jánosné	+ 1879
Síremlék	Köztemető	Dománich Sándor	+ 1914

Köztéri alkotások

Megnevezés	Alkotás	Helyszín	Évszám
Köztéri emlék.	Temető-kereszt	Községi temető	1860 k.
Köztéri emlék.	Templomkereszt (fa)	R.k. templom	én
Köztéri emlék.	Útszéli kereszt	Fő u. 29.	én
Köztéri emlék.	Útszéli kereszt	Marcaltői leágazás	én
Köztéri emlék.	Határozlop	Közpark	1792
Köztéri emlék	I. vh. emlékmű	Közpark	1925
Köztéri emlék	II. vh. emlékmű	Köztemető	én
Köztéri emlék	Kmetty György 1848-as hadtestparancsnok	Iskola falán	1973
Köztéri emlék	Millenniumi emlékoszlop	Közpark	2001
Köztéri emlék	Nepomuki Szent János szobor	Iház	

MARCALTÓ BELTERÜLET

védett épített értékek

ORSZÁGOS MŰVI ÉRTÉKVÉDELEM

- Nyilvántartott régészeti lelőhely
- Műemlék
- Műemléki környezet

HELYI MŰVI ÉRTÉKVÉDELEM

- Szabályozott látványvédelem
- Helyi védett épület
- Helyi védett településszerkezet
- Védett utcavonal

1.5. Táji, Természeti értékek

(kivonat a Környezeti értékelésből, tervező Koprda Ildikó)

Marcaltő természeti értékeinek köszönhetően ökológiai és természetvédelmi szempontból védendő területekkel rendelkezik, melyek leginkább az északi településrészt érintik. A Rába parti településen a vízfolyásmenti területek értékes élőhelyet biztosítanak számos növény- és állatfaj számára, a csatlakozó értékes összefüggő erdőállományokkal együtt. Mindezeknek köszönhetően a település ezen része táji, tájképi, természetvédelmi és ökológiai szempontból védendő területtel rendelkezik.

Marcaltőt területét Natura 2000 terület, az Országos Ökológiai Hálózat elemei (magterület, és pufferterület), valamint Tájképvédelmi terület övezete érinti.

Natura 2000 területek

A Natura 2000 madárvédelmi és élőhely-védelmi területek az Európai Unió legfontosabb közös természetvédelmi rendszerét képezik. Cél a veszélyeztetett élőhely típusok, vadon élő állat- és növényfajok védelme, ezáltal a biodiverzitás megőrzése és hosszú távú fennmaradása. Magyarországon a vonatkozó jogszabály „Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről” szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet, továbbá a 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet, mely tartalmazza a területek helyrajzi számos jegyzékét.

A Natura 2000 területek Marcaltő északi felét érintik. A belterületét körülöleli az északi oldalon az Rába különleges természetmegőrzési terület részei is. A HUFH20011 kóddal jelölt RÁBA SAC összesen 5106,72 ha, amiből 119,79 ha-os terület tartozik Marcaltő közigazgatási területéhez. A természetvédelmi terület kiemelt jelölő élőhelyei:

- Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén Quercus robur, Ulmus laevis és Ulmus minor, Fraxinus excelsior vagy Fraxinus angustifolia fajokkal (Ulmenion minoris) (91F0)*
- Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei (6440)*

További jelölő élőhelyei:

- Enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (AlnoPadion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0)
- Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150)
- Sík- és dombvidéki kaszálórétek (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) (6510)

A Natura 2000 területek általános természetvédelmi célkitűzései mellett, specifikus cél A Rábával kapcsolatos természetes állapotok elősegítése, az ártér területének növelése, továbbá egyes területek erdőgazdálkodás alóli mentesítése, folyamatos, a természetes erdőképnek megfelelő erdőborítás biztosítása, az özönnövények visszaszorítása, az idősebb odvas fák visszahagyása.

Országos és helyi jelentőségű természetvédelmi területek, ex lege védelem

Az országos jelentőségű egyedi jogszabállyal védett természeti területek törzskönyvi adatait a Védett Természeti Területek Törzskönyve tartalmazza, mely alapján **a településen országos jelentőségű egyedi jogszabállyal védett természeti terület nem található.**

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 23. § (2) -a szerint „E törvény erejénél fogva védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom, földvár. Az e bekezdés alapján védett természeti területek országos jelentőségűnek [24. § (1) bekezdés]

minősülnek.” Az adatszolgáltatás alapján Marcaltőn **ex lege** védelemmel érintett terület a település keleti oldalán a Zsigaházi majortól északra található a **Gerence-halom** elnevezésű **kunhalom**, mely a 0210/13 hrszú ingatlanon helyezkedik el.

A helyi jelentőségű védett természeti területek adatait a Védett Természeti Területek Törzskönyve is tartalmazza, mely alapján **helyi jelentőségű védett természeti terület nem található** Marcaltőn.

Egyedi tájértékek, helyi védett értékek

Az adatszolgáltatás szerint a vizsgált településen jelenleg összesen **13 db védett tájelem található**. A védett tájelemek Marcaltőn a tájban megjelenő növényegyüttesek, értékesként jelölt fa és cserjecsoportok jellemzően, melyek elszórva találhatóak a település mezőgazdasági területein. Ezen felül a kunhalom, és a 092/6 hrsz-ú ingatlanon található gémeskút került fel a listára.

	Helyrajzi szám	védelem tárgya	megjegyzés
1.	0332/	fa, bokorcsoport	
2	0210/7	fa, bokorcsoport	
3	0210/5	fa, bokorcsoport	
4.	0305/11	fa, bokorcsoport	fákkal tagolt szántó
5.	0305/11	fa, bokorcsoport	
6.	0305/11	fa, bokorcsoport	
7.	049/7	fa, bokorcsoport	
8.	068/9	fa, bokorcsoport	
9.	06/27	fa, bokorcsoport	
10.	06/24	facsoport	erdőben egy különösen értékes facsoport
11.	0287/2	fa, bokorcsoport	szántón facsoport
12.	0210/13	kunhalom	régészeti lelőhely sírhalom(?) gerence halom

Ökológiai hálózat

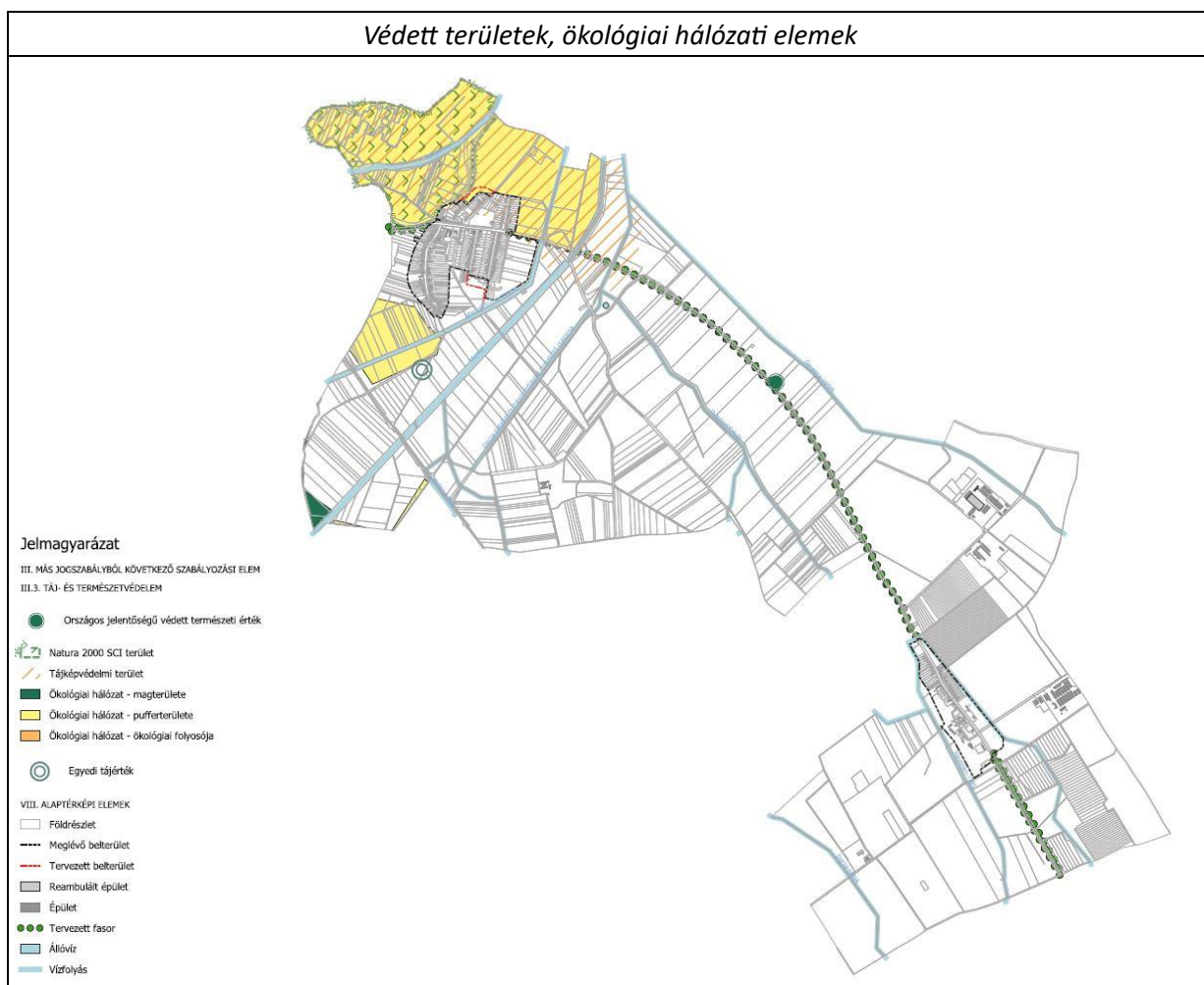
Az ökológiai hálózat lehatárolását a „Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről” szóló 2018. évi CXXXIX. törvény melléklete tartalmazza. A Lechner Tudásközpont adatszolgáltatása az egyes nemzeti park igazgatóságok visszajelzései és módosítási javaslatai alapján aktualizált lehatárolást tartalmazza. Az ökológiai hálózaton belül **három övezetet különböztet meg** a MaTrT, mely elemek a magterületek, az ökológiai folyosók és a pufferterületek. A vizsgált településen magterület és pufferterület fordul elő.

Magterületként egyetlen rész jelölt a település nyugati szegletében.

Pufferterületként nagyobb összefüggő területegység lehatárolt a belterületet körbeölelően mind északról, ÉNy-ról és Nyugatról, mely magába foglalja a Rába Natura 2000 területeit, az összefüggő erdőket északon és a belterülettől nyugatra fekvő gyepterületeket.

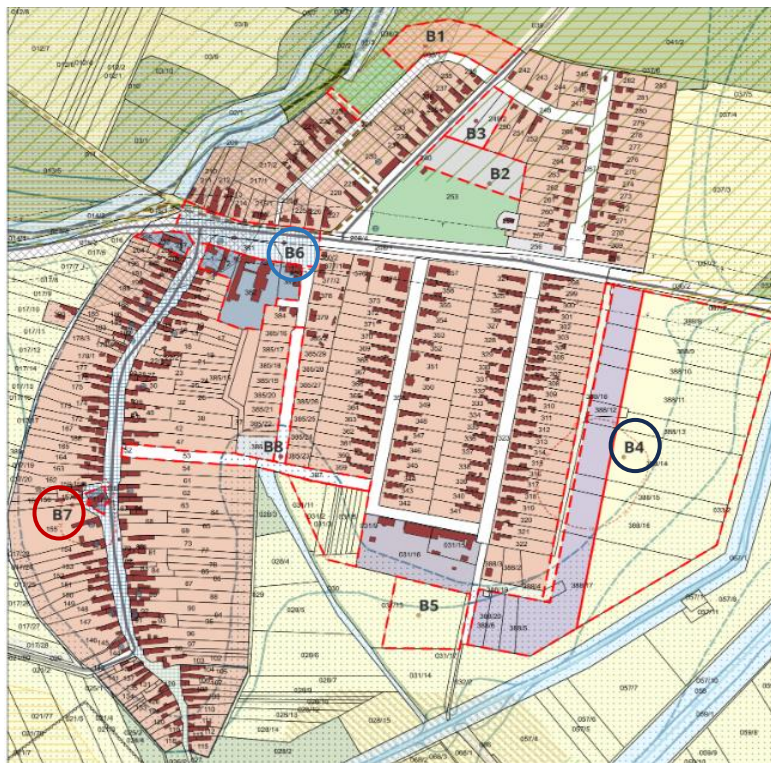
Tájképvédelmi terület

A magasabbrendű térségi tervek által lehatárolt **Tájképvédelmi terület övezete** Marcaltőn egyetlen összefüggő területegységet érint a település északi részén. A tájképvédelmi terület lefedi a Natura2000 területeket és ökológiai hálózat pufferterületének jelentős részét.

2. A rendezés során tervezett változások hatáselemzése

A település belterületén és annak közvetlen környezetében 8 területen változik az építési szabályozás. Ezek közül új beépítésre kijelölt terület nem lesz. A módosítások során várható, hogy az eddig is szabályozott építési lehetőséggel bíró területeken is megkezdnek valamilyen építési tevékenységet.

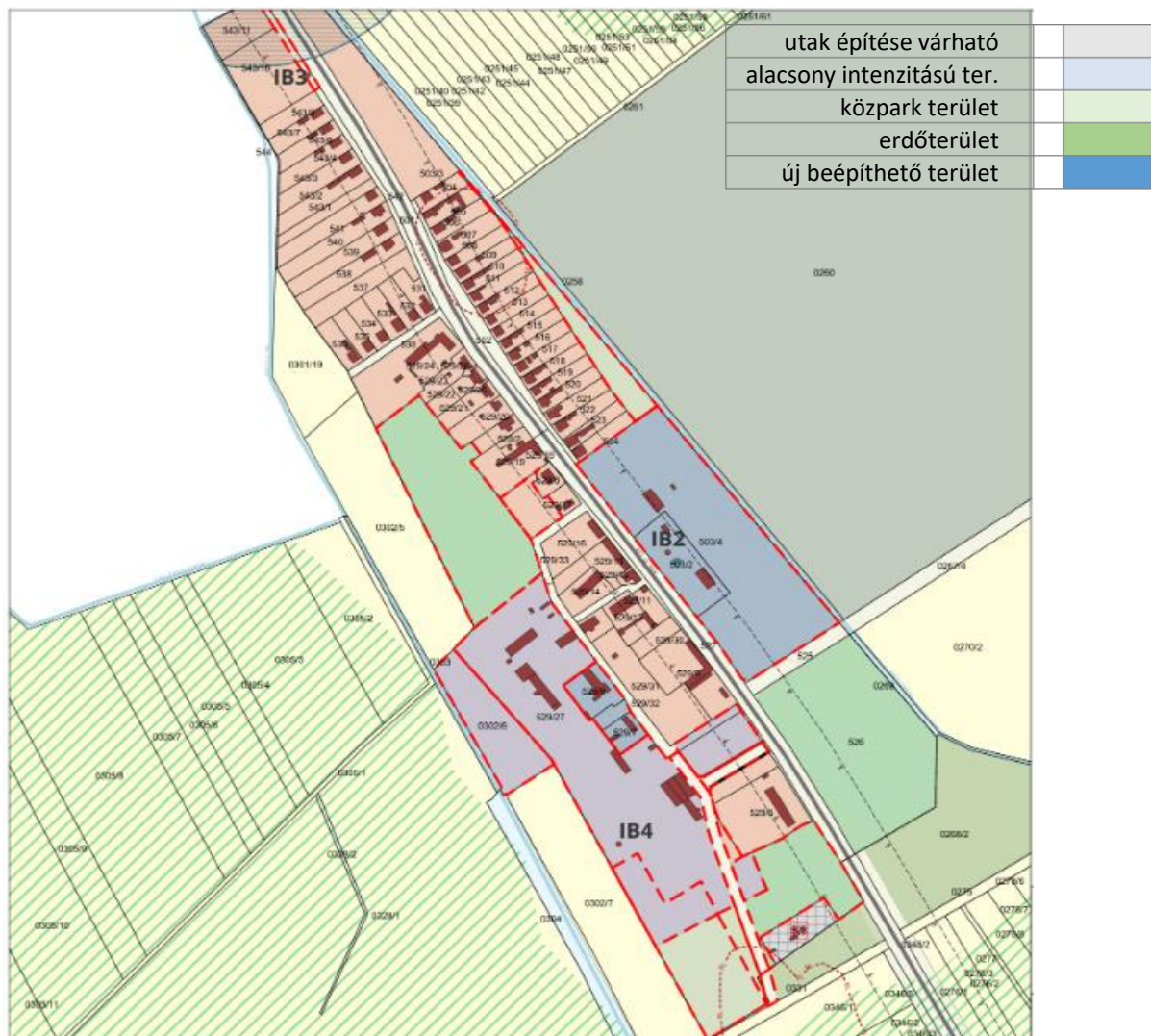

Beavatkozási területek, Marcaltő belterület és környéke

terület jele	jelenlegi hasznosítás, besorolás	Hrsz	Terület nagyság (ha)	Övezeti besorolás	módosítás jellege	ütemezés	megjegyzés tervezett funkció
B1 Dózsa György utca vége	építési telkek	0380/1	0,95	L f » L f	módosítást nem igényel	2	kijelölt lakóterület, 9 építési telék lesz, jelenleg fás-bokros
	lakóutca	224	0,39	K ö u » K ö u	módosítást nem igényel	1	telekmezőosztás már meg van, nincs kiépítve
	új út	038/1	0,07	Z » K ö u			
B2 Sportpálya melletti közpark körül	sportpályánál	253	0,84	Z » K b T u	Új javaslat	2	turisztikai fejlesztés, táborok, biciklis pihenő
B3 Sportpályától északra	sportpályától északra	249/1-2	0,45	L f » K T u	szt módosítás		turisztikai fejlesztés
B4 Petőfi S. utcától keletre	gazdasági terület	388/8-17, 388/5-6, 388/20	3,52	L f » G k s z	szt módosítás	1	kisipari telephelyek részére terület
	szántó	388/8-17	8,7	L f » M á		-	jelenlegi használat szerinti besorolás, mélyfűkésű
	lakóutca	388/8-17, 388/18	0,61	Lf-Köu		2	nyomvonal kismértékben változott
B5 TSZ üzemi terület mellett szántó, erdő rendezés	szántó	031/13,14	2,15	G i p e » M á	-	-	mai használat szerint
	szántó	031/17				-	mai használat szerint
	szántó	031/11, 031/2-9				-	mai használat szerint
	szántó	031/13	1,8	E » M á		-	mai használat szerint
	védő erdőszáv	víz mellett	0,5	M á » E		-	mai használat szerint
B6 Fő tér és környéke	iskola és környéke	1,2,382, 383, 377/1,2, 380/2, 376,374	1,32	L f » V t	meglévő szt módosítás	-	Intézményeknek új építési övezet
	Fő tér	381, 380/3, 208/1,4, 015/1	1,6	-	módosítást nem igényel	1	köztér rehabilitáció, a régi térforma megjelenítése
B7 Fő utca	Fő utca	116	1,9	-	módosítást nem igényel	1	köztér rehabilitáció, árok helyett zöldfelületek, légvezeték kiváltása, fasor
	helyi védett épületek templom	117	0,09	L f » V t	módosítást nem igényel	1	önkormányzati támogatás
B8 Lakó utca, mezőgazdasági út	új utca	385/13	0,99	-	módosítást nem igényel	1	használat szerinti besorolás
	meglévő átkötő út	387, 53	0,68	-	módosítást nem igényel	1	megkezdett út fejlesztés folytatása

utak építése várható	
alacsony intenzitású ter.	
közpark terület	
erdőterület	
új beépíthető terület	

terület jele	jelenlegi hasznosítás	Hrsz	Terület nagyság (ha)	Övezeti besorolás	módosítás jellege	ütemezés	megjegyzés
IB1 Zsigaháza	telep bővítése	0234/4,5,7,10,11	9,1	M á » K - M ű	új javaslat	1	szarvasmarhatelep bővítése
IB2 Ihász É-K-i oldal végig	Ihász csata emlékhely	503/2	0,56	L f » V t	meglévő sztr módosítás	-	meglévő használat szerint besorolás
	emlékhely körüli terület	503/4	3,28	L f » V t - x	sztr módosítás,	-	jól fejleszthető, közművel ellátott, magasabb beépítés
	erdő kijelölése	503/3 részben	0,51	L f » E v			patak felé véderdő
IB3 Ihász É-NY-	út szélesítés, a Fő út mellett	543/10	0,09	L f » K ö u		-	meglévő használat szerint besorolás
IB4 Ihász NY-i oldal északról-délre	ipari terület	0302/6	0,84	M á » G i p e	új javaslat		jelenlegi használat szerint
	mezőgazdasági terület	529/27	2,19	K m ű » Z k p		-	nem használt gazdasági területek átminősítése
	út		0,38	G i p e » K ö u		2	meglévő föld kialakítása
	lakóterület		0,25	K m ű » L f	sztr mód.		környezethez illeszkedő
	mg terület		0,54	E v » G i p e	új javaslat	-	
	közpark kialakítása		1,00	G i p e , L f » Z k p		-	temető mellett közpark kialakítás
	településközponti terület kialakítása	529/27 egy része, 529/7-8	0,45	G i p e » V t	sztr mód		munkásszálló kialakításának lehetősége
	gazdasági terület	529/27, 32 egyes részei,	0,43	L f , K ö u » G i p e	sztr mód		meglévő és bővítendő töltő-állomás területe

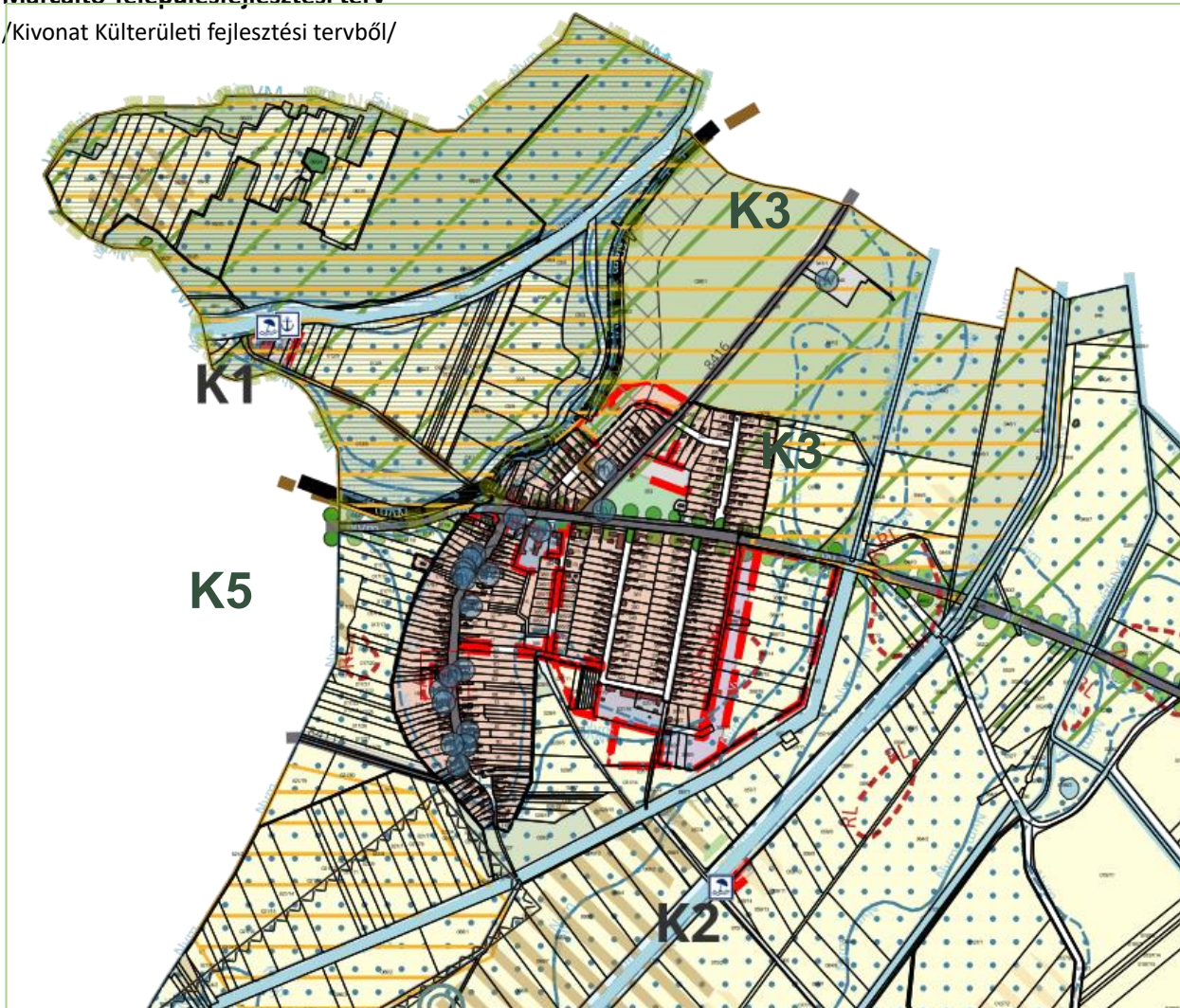
Beavatkozási területek, **Külterület**

terület jele	tervezett funkció	Hrsz	Terület nagyság (ha)	Övezeti besorolás	módosítás jellege	ütemezés	megjegyzés
K1 Rába mente	evezős központ	03/6,7, 010 012/1-6,	0,97	<u>V g » K_b - S p</u>	új javaslat	1	Rába mellett egy sporttelep kialakítása
K2 Marcal mente	strand	059/1,059/13 059/14	0,25	<u>M á » K_k - S p</u>	új javaslat	2	Marcal mellett, strandolási lehetőség
K3 bicikliút	Malomsok felé	-	-	-	-	1	további egyeztetés szükséges
	Rába mellett	-	-	-	-	2	
K4 külterületi tájhasználat	-	-	-	-	-	1	az sz-t-n erdőterületbe sorolt, jelenlegi szántók, legelők felülvizsgálata
	-	-	-	-	-	1	
	-	-	-	-	-	1	
K5 fasorok	-	-	-	-	-	2	védőfásítás

utak építése várható		
alacsony intenzitású ter.		
közpark terület		
erdőterület		
új beépíthető terület		

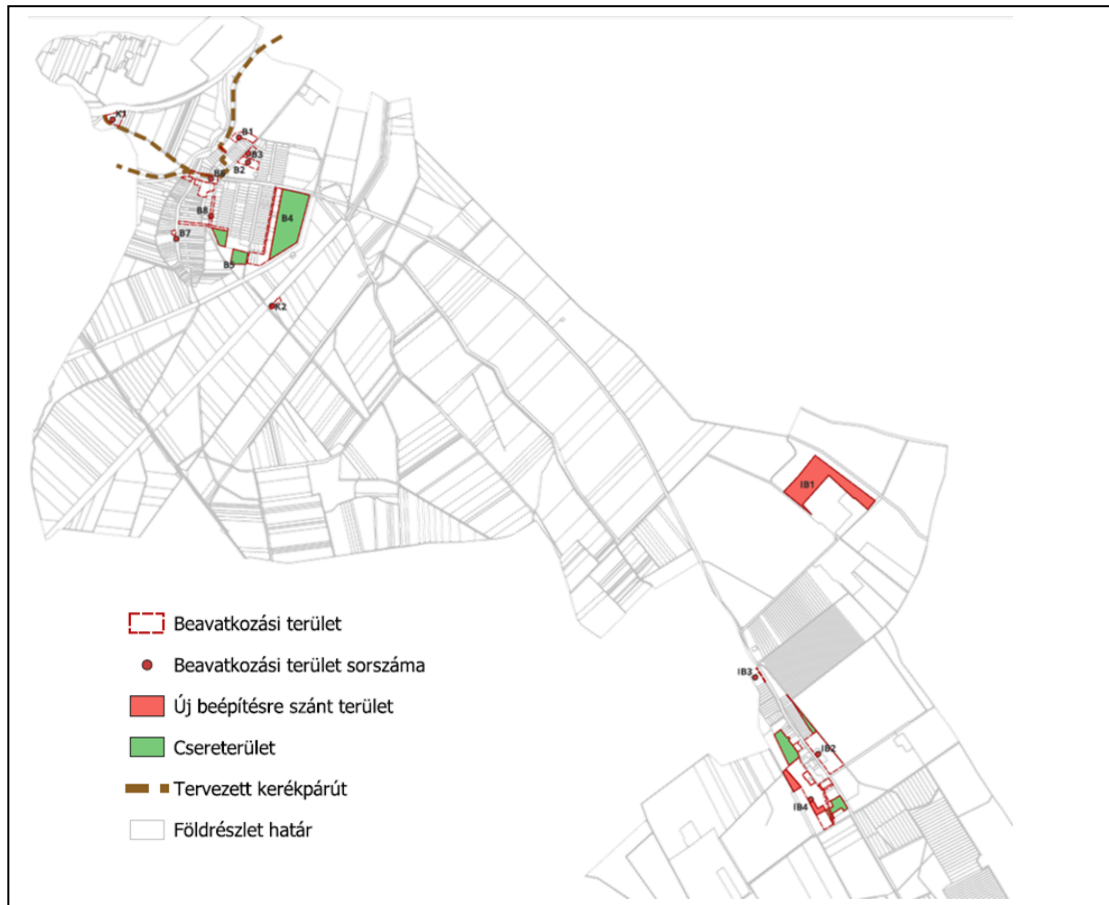
Marcaltó Településfejlesztési terv

/Kivonat Külterületi fejlesztési tervből/

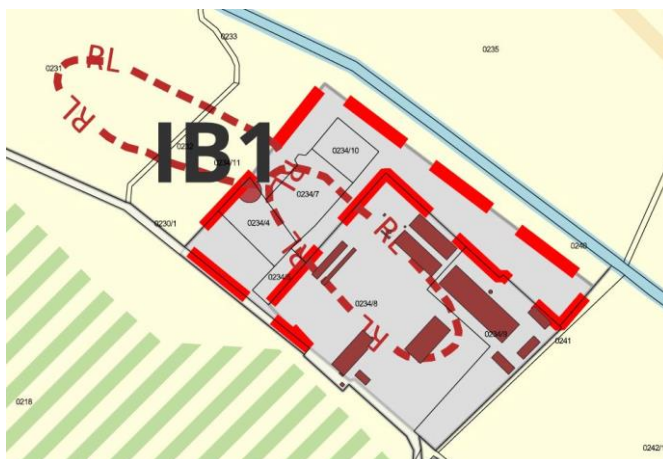

Marcaltó közigazgatási területén belül három új beépítésre szánt terület kerül kijelölésre, s több szabályozott építési lehetőséget is fentart a terv.

Új beépítésre szánt területek

1. Terület: Zsigaháza, mezőgazdasági üzem bővítése

Helyrajzi szám: 0234/4-5,7-8 10, 11 egy része,

Terület nagysága: 9,09 ha

Övezet módosítás: Mál jelű általános mezőgazdasági övezetből a szomszédos üzemi területek bővítése érdekében azokkal megegyező, KMÜ jelű különleges beépítésre szánt mezőgazdasági üzemi terület övezetbe kerül átsorolásra.

kivonat fejlesztési tervi elképzelésből

2. Terület: Ihász, ipari major bővítése

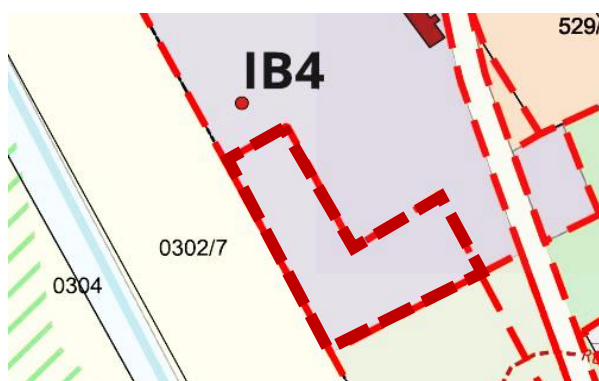
kivonat fejlesztési tervi elképzelésből

Helyrajzi szám: 0302/6

Terület nagysága: 0,84 ha

Övezet módosítás: Mál jelű általános mezőgazdasági övezetből a szomszédos ipari területekkel megegyező, a jelenlegi hasznosítanak megfelelő, Gipe jelű egyéb ipari gazdasági terület övezetbe kerül átsorolásra.

3. Terület: Ihász, ipari major bővítése

kivonat fejlesztési tervi elképzelésből

Helyrajzi szám: 529/27

Terület nagysága: 0,54 ha

Övezet módosítás: a Gipe jelű ipari gazdasági területnél az észszerű hasznosítás érdekében területcserével történő bővítés.

2.1. A települési értékleltár elemeit érintő rövid és középtávon tervezett változások

Az alábbi táblázatokban mutatjuk be, hogy a beavatkozási területeken milyen országos, helyi védettség van, milyen adottságokra figyelve lehet a területek fejlesztését megtervezni, megvalósítani.

Belterületen

Beavatkozás területek	Régészeti terület	Épített érték	Táji érték, tájkép védelem	Ökológiai védelem, hálózat	Egyéb védelem
B1	+	-		puffer terület	-
B2	-	-	+	-	-
B3	-	-	+	-	-
B4	-	-	-	-	-
B5	-	-	-	-	nagyvízi meder
B6	-	műemlék, környezet	-	-	fakadó vizek
B7	--	--	-	-	-
B8	-	-	-	-	nagyvízi meder terület határa

Ihász és környéke

Beavatkozás területek	Régészeti terület	Épített érték	Táji érték, tájkép védelem	Ökológiai védelem, hálózat	Egyéb védelem
IB1	+	-		-	-
IB2	-	-	-	-	vízminőségvédelmi terület
IB3	-	-	-	-	-
IB4	+	+	-	-	-

Külterület

Beavatkozás területek	Régészeti terület	Épített érték	Táji érték, tájkép védelem	Ökológiai védelem, hálózat	Egyéb védelem
K1	+	-	+	Natura2000	nagyvízi meder, védőtávolság
K2	-	-	-		nagyvízi meder, védőtávolság
K3	-	-	-	-	bicikli út-
K4	+	+	-	-	erdők-
K5	+	+	-	-	fasorok

2.2. A változások hatásai

2.2.1. A régészeti örökségre

A régészeti örökségek védelmét Örökségvédelmi Régészeti hatásvizsgálat részletezi (Dr.Tanló Károly).

2.2.2. A települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre

A műemléki épületek mellett Marcaltőn nincs új fejlesztési terület kijelölve. A műemléki templom környezetében a közeljövőben új lakóházak építése várható, a területen új házak az Örökségvédelmi Hivatal bevonásával építhetők. Látványvédelmi előírások kerültek megfogalmazásra a templom mellett.

2.2.3. A történeti településre, település- és tájszerkezetre

Marcaltő Fő tere és Főutcája mellett kialakult **telekstruktúra megőrzése** érdekében a szabályozás a kisebb telkek kialakítását korlátozza, egyes területeken beültetési kötelezettség kerül előírásra.

A régi falu belső közterületein településszerkezeti védelme van, itt törekedni kell a homogén burkolati rendszer kialakítására, a fásításra, a légvezetékek kiváltására. A településszerkezeti védett közterekre közterületalakítási terv készítési előírás vonatkozik.

A természeti táji környezet megóvása érdekében a terv figyelembe vette az országos, térségi természetmegőrzési előírásokat. A külterületen bányászati tevékenység nem engedélyezett.

2.2.4. A változások hatásai a helyi védett értékekre

Marcaltőn a tervezett módosítások a település helyi védett belterületétől távol esnek, így a helyi védett házak megőrzését nem érintik. A helyi védett egyedi építészeti értékeknél problémát jelent, hogy a házak jelentős része már most olyan műszaki állapotban van, s a felújításuk jelentős ráfordítást igényel. Támogatás nélkül a vásárlók nagy többséges nem tudja megújítani ezeket. Így **mindenképp szükséges az állami vagy Önkormányzati támogatás** a földszintes, szigetelés nélküli, sokszor vegyes falazatú házak megőrzéséhez.

2.2.5 A változások hatásai a táji- természeti értékekre, ökológiai rendszerekre

A javaslatok az Alátámasztó Javaslat kötet „5.1. Tájrendezés, tájszerkezet javaslata” és a „5.2.” Védett természeti és táji területek, térségi ökológiai rendszerek című fejezetekben kerül részletes kifejtésre.

A település **természetvédelmi területei** a meghatározott államigazgatási szervek előzetes **adatszolgáltatása alapján** a Szabályozási Terven **feltüntetésre** kerültek, valamint a Helyi Építési Szabályzatban szövegesen is **rögzítettek**. A Natura 2000 területek és térségi ökológiai rendszerek védelme a településterv készítése során az általános használatok és építési övezetek, övezetek **természetvédelmi szempontú meghatározásával és szigorúbb szabályozási mutatók** megalkotásával lehetséges. A Natura2000 területeken és az ökológiai hálózat területein az érintett erdő, rét, legelő és szántóföldi területek használatának és beépítésének ökológiai szempontú korlátozása biztosíthatja a rendszer folyamatosságát és lehetőséget teremt a természeti területek, erdőterületek bővítésére, fejlesztésére is. A településen mind a fejlesztési tervi, mind a rendezési tervi szinten olyan kategóriák és övezetek kerültek meghatározásra, melyekre megalkotott **szigorú előírások biztosítják a természeti értékek védelmét**. Ezen előírások korlátozzák az elhelyezhető funkciók körét, az építés rendjét, valamint korlátozzák az építmények elhelyezésének lehetőségét az értékes növényállomány figyelembevételével. Ennek szellemében az itt fekvő erdők **védelmi rendeltetésűk**, ennek

köszönhetően itt csak igen nagy telekméret esetén lehetséges, a kilátók kivételével csak épületnek nem minősülő erdészeti és vadgazdálkodási létesítmények elhelyezése.

A vízfolyások menti mezőgazdasági területek hasznosításakor **vegyszermentes növénytermesztés és ökológiai gazdálkodás** támogatandó. A vízfolyások menti meglévő természetes élőhelyek, társulások természeti értékének védelemét és megőrzését továbbra is biztosítani kell.

Tájrendezési szempontból a tervezés során cél a település **kedvező környezeti állapotának** fenntartása, megőrzése és a rekreációs területek fejlesztése, a természetvédelemnek alárendelt tájhasználat és ennek megfeleltetett övezeti rendszer kialakításával. Az egyes általános használatok nem kizárólag a művelési ágak alapján kerültek megkülönböztetésre, hanem a természeti táji értékek védelme, a jellemző, illetve támogatandó területhasználat által, nagyobb összefüggő terület egységek vonatkozásában.

A javasolt erdőterületi kijelölések az Országos Erdőállomány Adattárnak való megfelelést célozzák. A javaslatban cél az **erdőterületek megőrzése** mellett, hogy a település a megyei területrendezési terv erdő övezetére **vonatkozó előírásoknak is megfeleljen**.

A javaslat szerint továbbra is cél a művelt, jó termőhelyi adottságú mezőgazdasági területek fenntartása, a táji- ökológiai szempontból értékes területek védelme és az OTÉK új nomenklatúrájához való igazodás. Az új **tájgazdálkodási mezőgazdasági terület** jellegében megfelel a korábbi Má0 jelű mezőgazdasági terület övezetnek, azonban jóval nagyobb területeket fed le.

A tájgazdálkodási mezőgazdasági területek kijelölésének alapját a **táj- és természetvédelmi érdekek** jelentik, a művelési ágtól függetlenül. A különböző körülmények által kialakult **extenzív használatú gyepesedő** területeken, ökológiai hálózatban, illetve a vízfolyások mentén javasolt egy egységes, a gyepek fennmaradását ösztönző, Mt jelű tájgazdálkodási mezőgazdasági övezet kijelölése. **Tájgazdálkodási mezőgazdasági területek** összefüggő terület egységeket lefedő kijelölésével a természetkímélő tájgazdálkodás, a biodiverzitás növelése, a **beépítetlenségének megőrzése**, valamint az ökoturisztikai használat megalapozása a cél.

